

ESI Mäkinen Jussi(OM), Nousiainen
Katriina(OM)

03.12.2020

JULKINEN

Asia

Asetusehdotukset Kansalaisuus, tasa-arvo ja perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelman ja Oikeusalan rahoitusohjelman perustamiseksi vuosille 2021-2027

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 60/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 30.5.2018 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Perusoikeuksien ja arvojen -ohjelman perustamisesta vuosille 2021-2027 ja ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Oikeusalan ohjelman perustamisesta vuosille 2021-2027. Ohjelmat muodostavat yhdessä uuden Oikeusalan, perusoikeuksien ja arvojen rahaston, joka kuuluu rahoituskehysten otsakkeeseen kaksi (Koheesio, palautumiskyky ja arvot). Neuvoston osittainen yleisnäkemyksistä asetusehdotuksista hyväksyttiin 19.12.2018. Neuvosto ja Euroopan parlamentti saavuttivat keväällä 2019 asetusehdotuksista osittaisen yhteisymmärryksen, joka vahvistettiin Coreperissa 13.3.2019 ja Euroopan parlamentin täysistunnossa 17.4.2019. Osittainen yhteisymmärrys kattoi kaiken muun paitsi MFF-neuvotteluissa päätettävät budjetit ja horisontaalisiin kysymyksiin liittyvät kohdat.

Trilogineuvotteluissa Perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelman nimeksi sovittiin Kansalaisuus, tasa-arvo ja perusoikeudet ja arvot -ohjelma (Citizens, Equality, Rights and Values/CERV). Tässä perusmuistiossa käytetään nimitystä CERV -ohjelma.

Eurooppa-neuvosto pääsi sopuun EU:n tulevasta monivuotisesta rahoituskehystä ja elpymisvälineestä ylimääräisessä kokouksessaan 17-21.7.2020. Eurooppa-neuvoston päätelmien kohdan 81 mukaan Oikeusalan, perusoikeuksien ja arvojen rahaston rahoitustaso on 841 miljoonaa euroa (2018 hinnoin). Määräraha vastaa komission vuoden 2018 esitystä. Heinäkuun Eurooppa-neuvoston jälkeen puheenjohtajavaltio aloitti MFF-liitännäisten sektoriehdotusten viimeistelyn Eurooppa-neuvoston päätelmien pohjalta.

Rahoituskehyskokonaisuudesta saavutettiin epävirallinen yhteisymmärrys neuvoston ja Euroopan parlamentin välillä 10.11.2020. Saavutetussa yhteisymmärryksessä CERV-rahoitusohjelman määrärahasoa mukautettaisiin 0,8 miljardia euroa (2018 hinnoin) ylöspäin tulevan kehyskauden aikana suhteessa Eurooppa-neuvoston päätelmien tasoon. Puheenjohtajavaltio antoi 25.11. esityksensä neuvoston yleisnäkemyksiksi molemmista asetusehdotuksista, joissa huomioidaan CERV-ohjelman mukautettu määrärahaso.

Puheenjohtajamaan tavoitteena on saada ohjelmat neuvoteltua kaudellaan valmiiksi Euroopan parlamentin kanssa. Asiaan vaikuttaa kuitenkin se, milloin rahoituskehyskokonaisuudesta saavutettu epävirallinen yhteisymmärrys virallisesti vahvistetaan.

Suomen kanta

Hallitusohjelman mukaan oikeusvaltioperiaatetta vahvistetaan ja kansalaisyhteiskuntaa tuetaan oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi. Uusi rahasto on osa unionin keinovalikoimaa, jolla edistetään unionin yhteisiä arvoja ja oikeusvaltioperiaatetta ja tuetaan kansalaisyhteiskuntaa. On tärkeää, että EU:n jäsenvaltiot ovat täysin sitoutuneita unionin yhteisiin arvoihin, joita ovat SEU 2 artiklan mukaan mm. vapaus, kansanvalta, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

Suomi pitää myönteisenä, että rahoituskehysten kautta pyritään tukemaan avoimuutta, vastuullista hallintotapaa, perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, oikeusvaltiota ja demokratiaa sekä kansalaisyhteiskunnan vapautta ja toimintamahdollisuuksia, sukupuolten välistä tasa-arvoa, sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja yhdenvertaisuutta sekä torjumaan lapsiin, nuoriin ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Suomi katsoo, että Oikeusalan, perusoikeuksien ja arvojen rahastolla ja siihen sisältyvillä ohjelmilla tuetaan valtioneuvoston keskeisinä pitämien yhteisten arvojen toteutumista unionissa, joita ovat muun muassa vapaus ja kansanvalta, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen sekä oikeusvaltioperiaate.

Suomi on linjannut, että se voi hyväksyä neuvoston ja Euroopan parlamentin välillä saavutetun poliittisen sovun vuosia 2021-2027 koskevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä, mukaan lukien neuvoston asetuksen rahoituskehysten vahvistamisesta. Lopputulosta arvioidaan kokonaisuutena, ottaen huomioon Suomen kokonaisuus.

Suomi voi hyväksyä puheenjohtajamaan Eurooppa-neuvoston 17.-21.7.2020 päätelmien ja neuvoston ja Euroopan parlamentin epävirallisen yhteisymmärryksen 11.10.2020 mukaiset esitykset neuvoston yleisnäkemyksiksi Oikeusalan ja CERV –ohjelman osalta. Suomi hyväksyy myös puheenjohtajan ehdotuksen CERV-ohjelman rahoituksen jakaantumisesta ohjelman erityistavoitteiden kesken ja katsoo, että uudella erityistavoitteella unionin yhteisten arvojen edistämisestä lujitetaan yhteistä arvopohjaa Euroopan unionissa.

Suomi pitää tärkeänä, että asetusehdotuksista päästään nopeasti ratkaisuun, jotta rahoitusohjelmat saadaan käyttöön heti uuden rahoituskauden alusta 2021 alkaen.

Pääasiallinen sisältö

Osana unionin tulevaa rahoituskehystä vuosille 2021-2027 koskevia ehdotuksia komissio antoi 30.5.2018 asetusehdotukset Perusoikeudet ja arvot -ohjelman ja Oikeusalan ohjelman perustamiseksi. Rahoitusohjelmat muodostavat uuden Oikeusalan, perusoikeuksien ja arvojen rahaston, jonka tavoitteena on edistää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEU) artiklan 2 mukaisia tavoitteita, joita ovat mm. ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja vähemmistöihin kuuluvien oikeudet.

Tässä U-jatkokirjelmässä kuvataan Suomen neuvottelutavoitteiden valossa asetusehdotuksiin neuvottelujen aikana tehtyjä keskeisiä muutoksia. Tällä U-jatkokirjelmällä täydennetään Perusoikeuksien ja arvojen rahoitusohjelmasta sekä Oikeusalan rahoitusohjelmasta 13.8.2018 annettua valtioneuvoston kirjelmää (U 60/2018 vp).

Trilogineuvotteluissa Perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelman nimeksi sovittiin Kansalaisuus, tasa-arvo ja perusoikeudet ja arvot -ohjelma (Citizens, Equality, Rights and Values/CERV). Tässä perusmuistiossa käytetään nimitystä CERV -ohjelma.

Neuvosto ja Euroopan parlamentti saavuttivat keväällä 2019 CERV-asetusehdotuksesta ja Oikeusalan ohjelman asetusehdotuksesta osittaisen yhteisymmärryksen, joka kattoi muut paitsi MFF-neuvotteluissa ratkaistavat budjettiin ja siihen keskeisesti liittyvät säännökset. CERV-ohjelmaan tuli neuvotteluissa enemmän muutoksia kuin Oikeusalan ohjelmaan, jonka osalta muutokset olivat suhteellisen pieniä. Suurimmat muutokset asetusehdotusten osalta ovat kuitenkin tapahtuneet rahaston määrärahasatossa. Seuraavassa kuvataan lyhyesti näitä muutoksia sekä saavutetun yhteisymmärryksen sisältöä asetusehdotuksittain ja esitellään keskeisimmät muutokset komission esitykseen verrattuna.

Määrärahasat

Eurooppa-neuvoston 17.-21.7.2020 ylimääräisen kokouksen päätelmissä Oikeusalan, perusoikeuksien ja arvojen rahasto mainitaan päätelmien kohdassa 81, jossa todetaan, että rahaston budjetti on 841 miljoonaa euroa vuoden 2018 hinnoin laskettuna. Määräraha vastaa komission vuoden 2018 esitystä. Komission vuoden 2018 ehdotusten mukaan määräraha jakaantuisi ohjelmien kesken siten, että CERV-ohjelman budjetti olisi 570 miljoonaa euroa ja Oikeusalan ohjelman budjetti 271 miljoonaa euroa.

Neuvosto ja Euroopan parlamentti pääsivät epäviralliseen sopuun rahoituskehystä 10.11.2020. Saavutetussa yhteisymmärryksessä CERV-rahoitusohjelman määrärahoja mukautettaisiin 0,8 miljardilla eurolla vuoden 2018 hinnoin laskettuna tulevan rahoituskehyskauden aikana siten, että sen budjetti olisi yhteensä 1,37 miljardia euroa. Näin ollen CERV-ohjelman määrärahasat kasvaisi yli kaksinkertaiseksi komission alkuperäiseen ehdotukseen ja Eurooppa-neuvoston päätelmiin verrattuna.

Puheenjohtaja antoi 25.11.2020 esityksensä neuvoston yleisnäkemykseksi, jonka mukaan ohjelman saama lisärahoitus jaetaan ohjelman neljän erityistavoitteen kesken, kuitenkin siten, että vähintään 50% lisärahoituksesta suunnataan CERV-ohjelman erityistavoitteelle unionin yhteisten arvojen edistämiseksi, joka hyväksyttiin asetusehdotukseen parlamentin aloitteesta kolmikantaneuvotteluissa keväällä 2019. Uusi erityistavoite hyväksyttiin tuolloin ilman erillistä määräraha-allokointia rahoitusohjelman budjetista.

Perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelma

Asetusehdotuksella perustetaan Kansalaisia, tasa-arvoa, perusoikeuksia ja arvoja koskeva EU:n rahoitusohjelma (CERV) vuosiksi 2021–2027. Komission ehdotus rahoitusohjelman nimeksi oli alkuperäisessä asetusehdotuksessa Perusoikeudet ja arvot – rahoitusohjelma (Rights and Values), mutta neuvottelujen kuluessa ohjelmalle on annettu uusi nimi.

Ehdotetun ohjelman keskeinen tavoite on suojella ja edistää Euroopan unionin toiminnasta tehdyissä sopimuksissa, Euroopan unionin perusoikeuskirjassa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattuja arvoja ja oikeuksia. Tavoitteeseen

pyritään tukemalla eri tasoilla toimivia kansalaisjärjestöjä ja muita toimijoita, sekä kannustamalla kansalaisaktiivisuuteen ja demokraattiseen osallistumiseen. Ohjelmalla tuetaan avoimuutta, oikeuslähtöisyyttä, demokratiaa, tasa-arvoa ja inklusiivisuutta yhteiskunnissa, jotka rakentuvat oikeusvaltioperiaatteen varaan.

Ohjelmalle on määritelty seuraavat neljä erityistavoitetta:

- 1) Suojella ja edistää perusoikeuksia ja lisätä niistä tietoisuutta erityisesti myöntämällä taloudellista tukea kansalaisjärjestöille, jotka toiminnallaan edistävät ja vaalivat perusoikeuksia. Toiminnalla vahvistetaan samalla unionin arvoja ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioitusta, sekä tuetaan demokratian, läpinäkyvyyden ja hyvän hallinnon toteutumista.
- 2) Edistää tasa-arvoa ja ehkäistä syrjintää ja eriarvoisuutta sukupuolen, alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, vamman, iän tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Ohjelman toimilla pyritään myös tukemaan sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseen sekä näiden valtavirtaistamiseen liittyviä toimenpiteitä, ja ehkäisemään rasismia ja muita suvaitsemattomuuden muotoja. Lisäksi tavoitteena on lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksien suojeleminen ja edistäminen, unionin kansalaisuus-oikeuksien tukeminen sekä henkilötietojen suoja.
- 3) Edistää kansalaisten aktiivisuutta ja demokraattista osallistumista Euroopan unionissa. Ohjelman avulla on tarkoitus lisätä kansalaisten ymmärrystä unionista, sen historiasta, kulttuuriperimästä ja kulttuurisesta monimuotoisuudesta. Lisäksi tavoitteena on edistää eri maiden kansalaisten välistä vaihtoa ja yhteistyötä sekä lisätä kansalaisaktiivisuutta ja demokraattista osallistumista tukemalla kansalaisten ja edustuksellisten yhdistysten näkemysten ilmaisemista ja vaihtamista kaikissa unionin toimissa.
- 4) Ennaltaehkäistä erityisesti lapsiin, nuoriin ja naisiin sekä muihin haavoittavassa asemassa oleviin ryhmiin kohdistuvaa väkivaltaa, puuttua siihen sekä tukea ja suojella väkivallan uhreja.

Euroopan parlamentti ehdotti raportissaan ohjelmaan neljättä, unionin arvoja koskevaa erityistavoitetta (erityistavoite 1), joka hyväksyttiin trilogineuvotteluissa osaksi rahoitusohjelmaa. Lisäksi Euroopan parlamentti ehdotti rahoitusohjelmalle merkittävää budjettilisäystä, mikä liittyi erityisesti uuden erityistavoitteen toimeenpanoon.

Euroopan parlamentti painotti raportissaan vahvasti sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista. Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission välisissä trilogineuvotteluissa päädyttiin kokoamaan tasa-arvoa koskevat kirjaukset yhden resitaalin (15) alle. Euroopan parlamentin ehdotuksesta kaikissa rahoitettavissa toimissa tulee kiinnittää huomiota tasa-arvon toteutumiseen ja komission tulee arvioida ohjelman tasa-arvovaikutuksia väli- ja loppuarvioinnissaan. Myös ohjelman seurantaindikaattoreihin lisättiin sukupuolen mukaan eritelty seuranta.

Kansalaisyhteiskunnan tukeminen ohjelman kautta oli myös tärkeä painotus Euroopan parlamentille. Ohjelman saavutettavuutta erityisesti ruohonjuuritason kansalaisjärjestöille painotettiin erilaisin kirjauksin, joista osa hyväksyttiin trilogineuvotteluissa. Neuvosto ja komissio puolestaan painottivat siitä, että mahdollisten edunsaajien joukkoa ei tule liikaa rajata, vaan tulee säilyttää tasapaino eurooppalaisten, kansallisten ja paikallisten toimijoiden välillä.

Oikeusalan ohjelma

Asetusehdotuksella perustetaan Oikeusalan rahoitusohjelma vuosiksi 2021-2027. Oikeusalan ohjelman yleisenä tavoitteena on edistää unionin arvoihin, oikeusvaltioperiaatteeseen, oikeuslaitoksen itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen, oikeudelliseen yhteistyöhön, vastavuoroiseen tunnustamiseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvan Euroopan oikeusalueen kehittämistä ja siten osaltaan vahvistaa demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia. Tämän lisäksi ohjelmalla on kolme erityistavoitetta:

1. Helpottaa ja tukea yksityis- ja rikosoikeuden alalla tehtävää oikeudellista yhteistyötä ja edistää oikeusvaltioperiaatteen noudattamista ja oikeuslaitoksen itsenäisyyttä ja riippumattomuutta muun muassa tukemalla toimia kansallisten oikeusjärjestelmien tuloksellisuuden ja päätösten täytäntöönpanon parantamiseksi.
2. Edistää ja tukea oikeusalan koulutusta yhteisen oikeus-, oikeudenkäyttö- ja oikeusvaltiokulttuurin luomiseksi.
3. Helpottaa tehokkaan ja kaikkia koskevan oikeussuojan ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen saatavuutta, myös sähköisesti, edistämällä tehokkaita yksityis- ja rikosoikeudellisia menettelyjä ja edistämällä ja tukemalla rikoksen uhrien oikeuksia sekä epäiltyjen ja syytettyjen prosessuaalisia oikeuksia rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Neuvostossa käydyissä neuvotteluissa ei ohjelmaan tehty kovin suuria muutoksia. Neuvoston käsittelyssä ohjelman osalta poistettiin viittaus kansallisten kontaktipisteiden perustamiseen ja tukemiseen ohjelmasta (alkuperäisen asetusehdotuksen liite I, kohta 7.). Suurimmat muutokset asetukseen tehtiin Euroopan parlamentin kanssa käydyissä kolmikantaneuvotteluissa. Euroopan parlamentti esitti oikeusohjelmaan muutosehdotuksia, jotka liittyvät erityisesti kansalaisyhteiskunnan roolin kasvattamiseen, syrjimättömyyteen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Yleisellä tasolla parlamentti on korostanut sekä oikeusohjelmassa että CERV-ohjelmassa ohjelmien linkittymistä oikeusvaltioperiaatteen, perusoikeuksien ja oikeuslaitoksen itsenäisyyden ja riippumattomuuden edistämiseen.

Neuvoston näkökulmasta on ollut tärkeää välttää päällekkäisyyksiä CERV-ohjelman kanssa sekä pitää ohjelman tavoitteet riittävän yleisellä tasolla, jottei liian yksityiskohtainen muotoilu rajoita ohjelmaa ja sen täytäntöönpanoa.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tukeminen lisättiin Euroopan parlamentin esityksestä asetuksen liitteeseen I (kohta 6a), jossa esitellään toimenpidetyypit, joita ohjelmasta voidaan rahoittaa. Lisäksi kansalaisyhteiskunta on huomioitu tekstissä mm. oikeusalan koulutuksen yhteydessä (resitaali 8), jolloin kansalaisjärjestöjä voitaisiin hyödyntää mm. eri vähemmistöryhmiä käsittelevissä koulutuksissa.

Sukupuolten välisen tasa-arvon ja syrjimättömyyden osalta asetukseen on lisätty Euroopan parlamentin esityksestä uusi valtavirtaistamisartikla 3a, jonka mukaan kaikissa ohjelman toimenpiteissä pyritään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa, lasten oikeuksia ja syrjimättömyyttä. Asetustekstiin lisättiin haavoittuvien väestöryhmien huomioimista pääsyssä oikeussuojakeinoihin sekä haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien huomioimista oikeusalan ammattilaisten koulutusten yhteydessä. Lisäksi ohjelman puoliväliarvioinnin ja lopullisen arvioinnin yhteydessä tehdään sukupuolten tasa-arvon toteutumista käsittelevä arviointi. Myös ohjelman indikaattoreihin on lisätty sukupuolen mukaan eritelty tilastointi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

CERV-ohjelman osalta oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 16 artiklan 2 kohta, 19 artiklan 2 kohta, 21 artiklan 2 kohta, 24 artikla, 167 artiklan 5 kohta ja 168 artikla.

Oikeusalan rahoitusohjelman osalta oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 81 artiklan 1 ja 2 kohdat ja 82 artiklan 1 kohta.

Oikeusperustaa on tarkemmin selvitetty valtioneuvoston U-kirjelmässä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Oikeusalan rahoitusohjelman osalta vastuuvaliokuntia ovat oikeudellisten asioiden valiokunta (JURI) sekä kansalaisvapauksien sekä oikeus ja sisäasioiden valiokunta (LIBE). Kyseessä on parlamentin työjärjestyksen kohdan 55 mukainen valiokuntien yhteismenettely. Mietintöluonnos asetusehdotuksesta hyväksyttiin 13.2.2019 täysistunnossa ja Euroopan parlamentti vahvisti ensimmäisen lukemisen kantansa täysistunnossa 17.4.2019. Parlamentin järjestäytyttyä toimikaudelle 2019-2024 raportööriksi nimettiin 4.9.2019 Katarina Barley (S&D) ja Heidi Hautala (Vihreä liitto).

CERV -ohjelman osalta vastuuvaliokunta on kansalaisvapauksien sekä oikeus ja sisäasioiden valiokunta (LIBE). Mietintöluonnos asetusehdotuksesta hyväksyttiin 17.1.2019 täysistunnossa ja Euroopan parlamentti vahvisti ensimmäisen lukemisen kantansa täysistunnossa 17.4.2019. Parlamentin järjestäytyttyä toimikaudelle 2019-2024 raportööriksi nimettiin 24.7.2019 Alice Kuhnke (Vihreä liitto).

Kansallinen valmistelu

U-jatkokirjelmäluonnosta on käsitelty oikeudellisten kysymysten-jaoston kirjallisessa menettelyssä 1.-2.12.2020. U-jatkokirjelmän luonnos on ollut EU:n monivuotisen rahoituskehityksen valmistelua koordinoivan virkamiesjohtoryhmän (MFF-johtoryhmä) kirjallisessa menettelyssä 2.-3.12.2020.

Eduskuntakäsittely

Eduskunta on käsitellyt asetusehdotuksia tunnuksella U 60/2018 vp.

Ehdotuksia on käsitelty hallintovaliokunnassa (26.9.2018), ulkoasiainvaliokunnassa (2.10.2018) ja lakivaliokunnassa (3.10.2018). Lakivaliokunta on lausunut asetusehdotuksesta 17.10.2018 (LaVL 23/2018 vp). Hallintovaliokunta on lausunut asetusehdotuksesta 11.10.2018 (HaVL 26/2018 vp). Suuri valiokunta on ottanut asiaan kantaa lausunnossaan SuVL 12/2018 vp.

MFF- ja elpymiskokonaisuutta on käsitelty mm. E 64/2020 vp -kirjeessä, U 45/2018 vp -kirjelmässä ja sen jatkokirjelmissä. U-jatkokirjelmässä UJ 44/2020 käsiteltiin neuvoston ja EP:n epävirallinen yhteisymmärrys. Suuri valiokunta antoi asiasta lausuntonsa 27.11.2020 (SuVL 8/2020 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotuksella ei ole vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä säädetään valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallan jaosta.

Ahvenanmaan maakunta voi hakea rahoitusta asetusehdotuksen ohjelmista.

Taloudelliset vaikutukset

Oikeusalan rahoitusohjelmat ovat komission suoraan hallinnoimia. Rahoitusta ohjataan jäsenvaltioiden käyttöön vuosittain avautuvilla hankehauilla, jotka perustuvat vuosittain hyväksyttäviin työohjelmiin.

Suomi on hyödyntänyt nykyisellä rahoituskaudella 2014-2020 Perusoikeus-, tasa-arvo ja kansalaisuus -rahoitusohjelmaa erityisesti yhdenvertaisuus- ja syrjimättömyystyön edistämiseksi. Hankkeiden avulla on mm. edistetty kansallisen yhdenvertaisuuslainsäädännön tehokasta toimeenpanoa sekä tuotettu työkaluja ja menetelmiä erityisesti viranomaisten yhdenvertaisuussuunnitteluvälineiden parempaan toimeenpanoon. Lisäksi ohjelmasta rahoitetuilla hankkeilla on muun muassa tehty suosituksia vihapuheen ja viharikosten vastaiseen työhön sekä kehitetty naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä. Alkamassa on muun muassa hanke vaalien turvallisuutta koskevan viranomaisyhteistyön parantamiseksi. Komissiosta saatujen tietojen mukaan Suomen saanto 2016-2020 ohjelmasta oli noin 4,4 miljoonaa euroa. Yksityiskohtaisia tietoja Suomen saannosta 2014-2015 ei ole tällä hetkellä saatavilla.

Oikeusalan ohjelmasta on Suomessa rahoitettu hankkeita, joilla on mm. kehitetty kansallisen siviilioikeudellisen verkoston toimintaa, tuettu oikeusalan tietojärjestelmien kehittämistä ja tuettu rikosten uhrien oikeuksia. Komissiosta saatujen tietojen mukaan Suomen saanto 2016-2020 ohjelmasta oli noin 915 000 euroa. Yksityiskohtaisia tietoja Suomen saannosta 2014-2015 ei ole tällä hetkellä saatavilla.

Oikeusalan ohjelmasta tuetaan myös useita EU-tason verkostoja ja niiden toimintaa, kuten mm. Euroopan oikeudellista koulutusverkostoa (EJTN). Komission vuonna 2019 antaman raportin mukaan yli miljoona oikeudenhoidon toimijaa on osallistunut EU-oikeudelliseen koulutukseen vuodesta 2011 alkaen, jolloin eurooppalainen oikeusalan koulutusstrategia hyväksyttiin. Lisäksi ohjelmalla on tuettu EU-tason digitaalisia ratkaisuja.

Lisäksi, kuten lakivaliokunta painotti lausunnossaan (LaVL 23/2018 vp), rahoitusohjelmien suuruutta koskevassa arvioinnissa ei ole merkityksellistä yksinomaan se, minkä suuruinen osa rahoituksesta lopulta kohdistuu suoraan Suomeen. Yhtä olennaista on, että rahoituksella tuetaan kehitystä niissä jäsenvaltioissa, joissa oikeusvaltion turvaamisen tarve on ilmeisempi.

Tulevan rahoituskehyskauden saantoon on suuri vaikutus sillä, miten hyvin ohjelmien rahoitusmahdollisuuksista levitetään tietoa ja miten aktiivisesti suomalaiset toimijat hakevat rahoitusta ohjelmista. Uusi CERV-ohjelma sisältää mahdollisuuden perustaa kansallinen yhteyspiste, jonka pääasiallisena tehtävänä on levittää tietoisuutta rahoitusohjelmasta ja auttaa jäsenmaiden edunsaajia rahoituksen hakemisessa ja

neuvonnassa. Koska ohjelma perustuu vuosittaisiin hakuihin, saantoa on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Suomen saannon ohjelmista voidaan kuitenkin olettaa kasvavan tulevilla kehyskaudella, huomioiden erityisesti mahdollisuus perustaa kansallinen yhteyspiste. Lisäksi Oikeusalan ohjelman tehokkaampaan hyödyntämiseen tullaan tulevilla kehyskaudella panostamaan.

Ohjelmista toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuus on päättyvällä rahoituskehyskaudella vaihdellut 10-20% välillä. Nykyisellä rahoituskehyskaudella oikeusministeriön omarahoitusosuus on ollut noin 100 000 euroa vuosittain ja joidenkin nykyisen rahoituskehyskauden hankkeiden toteuttaminen jatkuu myös kuluvan vuoden jälkeen. Vuonna 2021 oikeusministeriö on varautunut ministeriön toteuttamiin tulevan rahoituskehyskauden hankkeisiin korkeintaan 150 000 euron omarahoitusosuudella. Vuodesta 2022 alkaen omarahoituksesta ei ole tehty päätöksiä, mutta voidaan ennakoida, että rahoitusohjelmien tehokas hyödyntäminen edellyttää nykyistä suurempia omarahoitusosuuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Asiakirjat 13480/2020, 25.11.2020 sekä 13508/2020, 25.11.2020.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Jussi Mäkinen, oikeusministeriö, jussi.makinen@om.fi , puh. 02951 50528 (Oikeusalan rahoitusohjelma)

Katriina Nousiainen, oikeusministeriö, katriina.nousiainen@om.fi, puh. 0295 150 275 (CERV -ohjelma)

EUTORI-tunnus

EU/2018/1166, EU/2018/1170

Liitteet

Viite

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat, perusoikeudet
Hoitaa	OM, SM, UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV, YM
